

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РОМЕНСЬКИЙ КОЛЕДЖ . БІБЛІОТЕКА

Година пам'яті та скорботи
“Голодомор – не виплакані сльози України»
(До 85 – річчя пам'яті жертв голодомору в Україні)

2018

На столі, засланому вишитим рушником лежить чорна хлібина зі склянкою води, стоять свічка у підсвічнику, букет квітів, перев'язаних чорною стрічкою.

Звучить « Реквієм» Моцарта.

1-й вед.

Щорічно у останню суботу листопада в Україні запалюють свічки пам'яті загиблим під час голодомору 1932- 1933 років. Цей день проголошено Днем пам'яті жертв голодомору.

Кожен із нас піднесе вогонь до гнотика сумної свічки, бо немає в Україні роду не пощербленого голодомором, немає сім'ї, чий генний код – уже навіки – не зафіксував би голодних мук, не існує людської свідомості, над якою не тяжів би тягар геноциду.

Мільйони загиблих, мільйони ненароджених, мільйони вражених голодним страхом – ось, що таке український геноцид першої третини ХХ століття. Йшли в могилу найкращі, несли найкоштовніше, що є в нації – гени розуму, здоров'я, гени досконалості фізичної й духовної, гени милосердя, справедливості, людяності й відваги, всіх мислимих людських чеснот і талантів. Обривався вічно живий ланцюжок поколінь: українському народові, якого ніколи не щадила доля, було завдано смертельного удару.

Навіть скупі рядки документів не можуть зменшити болу і жаху, що охоплює, коли знайомишся зі страшними подіями того часу.

Нам сьогоднішнім важко уявити цю трагедію. Вслухайтесь у ці цифри: навесні 1933 року в Україні помирало 25 тисяч людей щодня, тисяча – щогодини, 17- щохвилини. Моторошно...

Чи сповна ми осягли всю трагедію голодомору, що понад півстоліття був білою плямою в суспільній свідомості?

2-й вед.:

Голодомор був наслідком не стихійного лиха, бо не було тоді ні війни, ні посуші, ні потопу. А була тільки зла воля одних людей проти інших: це був задалегідь спланований державою в особі Й. Сталіна та його вірних «однодумців» голодомор українського селянства, який пройшов такі етапи:

- впровадження продовольчої розкладки;
- примусова суцільна колективізація;
- штучне створення умов для голодомору як засобу упокорення селянства.

Пам'ять – нескінченна книга, в якій записано все: і життя людини, і життя країни.

У 1932 році погодні умови склалися сприятливі, й хліб в Україні вродив.

Восени 1932 року хлібозаготівельна кампанія стала справжньою війною для селянства. Хліб необхідно було здати в короткі строки, за невиконання села заносили на «чорну дошку», а це означало: у чорносписочників забирали все зерно, а також всі їстівні запаси. Закривали магазини споживчої кооперації. Селянам заборонялось виїздити. Ці райони оточувались військами.

За кілька місяців надзвичайні комісії під керівництвом найближчих соратників Сталіна - Кагановича, Молотова, Постишева викачали у селян внутрішні зернові фонди – продовольчий, фуражний, насінневий. Представники місцевої влади організували по селах спеціальні бригади : як дикі звірі, бродили вони в пошуках хліба, пробивали залізними шупами підлоги, печі, стіни, перекопували городи, сади, витягували їжу з печі, забираючи останній кусень з рук вмираючої дитини.

За кілька місяців надзвичайні комісії вибрали з сіл усі запаси зерна.

1-й чит.:

Обдирали селян, наче липку.
Мав коня – то вже був з куркулів.
Супротивних – в Сибір, там, крізь шибку
Скільки глянеш – дроти таборів.
В таборах той, що землю леліав,
У буремні відстояв грудьми.
«Вождь великий» всю тундру засіяв
З України моєї кістками.

1-й вед.:

7 серпня 1932 року урядом була видана постанова «Про охорону майна державних підприємств, колгоспів та кооперації і зміцнення громадської (соціалістичної) власності», яку народ прозвав «Законом про п'ять колосків». Рівно стільки було необхідно, щоб засудити матір або батька до «вишки»-розстрілу з конфіскацією всього майна, а в особливих випадках – позбавлення волі строком на 10 років. Машина репресій запрацювала: 55 тисяч чоловік засудили за «колоски», з них дві тисячі сто – до вищої міри покарання.

І почався масовий забій людей, безкарний глум над селянами, особливо над дітьми. Відомі факти, коли дітей забивали насмерть прямо на полі, за кілька зернин, які вони знаходили. А охоронці пояснювали свої вчинки тим, що «боролися з розкрадачами соціалістичної власності».

Дітей голодне лихоліття вразило найболючіше. Вони виявилися найменш захищеними, не брали участі у колгоспному виробництві, а відтак не одержували рятівних 100-300 грамів хліба на працюючого.

Наприкінці зими 1932 року голод на Україні набув велетенських розмірів, охопивши територію з населенням 60 мільйонів осіб, а кількість його жертв досягла, за різними джерелами, від 7,5 млн. до 10 млн. осіб. Доведені до відчаю люди, їли котів, собак, жаб, їжаків, щурів, мишей, кору дерев, траву, листя дерев, полону.

У селах навесні 1933 року почалося людодство. Селян довели до такого відчаю, що окремі батьки забивали своїх дітей, аби прогледувати людським м'ясом інших членів сім'ї, які зоставалися. Збереглися архівні матеріали, які підтверджують масові випадки канібалізму на Україні: в цей трагічний рік було зареєстровано 10 тисяч судів над людодями. Такого жаху український народ ще ніколи не переживав.

2-й вед.:

Страшна тема голодомору не обійшла українських митців слова, багато з них присвятили їй свої твори. Ця народна трагедія відтворена Василем Баркою в романі «Жовтий князь» - першому романі в українській літературі про голодомор 1933 року. Він сам пережив голод і бачив на власні очі жахи канібалізму.

Наш земляк, поет О. Ющенко в ті трагічні роки навчався в Роменському агрономічному технікумі (таку назву носив тоді наш коледж). Як живий свідок голодомору на Роменщині про все пережите в ті роки, згадує: *«Я бачив пухлих людей не лише у Ромні, а й в селах району. Охоронники їздили на конях з батогами із залізничними гайками на кінці та били ними німеч-них людей, відганяючи від бурячища, а також і дітей, які шукали порятун-нок від голоду. Бачив я на вулицях Ромна кістлявих, змучених істот, що вже лише нагадували людей... Бачив і мерців. Справжнє земне пекло виру-вало»!*

Згодом з'явився його вірш «Ти кажеш, не було голодомору?»:

2-й чит.:

Ти кажеш, не було голодомору?
І не було голодного села?
А бачив ти в селі пусту комору,
З якої зерно вимели до тла?
Як навіть вариво виймали з печі,
І забирали прямо із горшків,
Окрайці виривали з рук малечі
І з торбинок нужденних стариків?
Ти кажеш, не було голодомору?
Чому ж тоді, як був і урожай,
Усе суціль викачували з двору,
Греби, нічого людям не лишай!
Хто ж села, вимерлі на Україні,
Російським людом поспіль заселяв?
Хто? На чиєму це лежить сумлінні?
Імперський молох світ нам затуляв!
Я бачив сам у ту зловісну пору
І пухлих, і померлих на шляхах.
І досі ще стоять мені в очах...
А кажеш – не було голодомору!

1-й вед.:

Жахно ступати болючими стежками страшної трагедії, яка сталася на благословенній квітучій роменській землі в 1932- 1933 році.

Учорашні сільські бідняки взяли на себе відповідальність вирішувати долю людей. А в селі Реп'яхівка уповноважений та члени правління, заставши на полі за зрізуванням колосків 17-ти річного хлопця, забили його до смерті.

Хліб у селян відбирали звірячими методами. Особливою жорстокістю відзначалися так звані « буксирні бригади» з комуністів, комсомольців, безпартійних активістів. Насправді це були гультаї, волоцюги, злодії, шахраї, грабіжники, садисти, ледацюги, збоченці, пройдисвіти. Зі спогадів очевидців можна уявити таку картину : **«Заходять «активісти» в хату до селянина. Один із них - з наганом у руці звертається до господаря : «Ану открой пасть!» Господар роззявляє рота. Кат вставляє в рота дуло нагана і знову подає команду : «Закрой!» Той закриває, а москаль з силою вириває чи зламає господареві зуба. Вся бригада сміється.»**

2-й вед.:

Катами відбиралося все, що можна. Мало давав господар, чи багато - однаково було мало. За допомогою лома та щупа починалися пошуки «прихованого хліба» : розколупувалися запіччя, лежанки, прощупувалася домівка в хлівах і клунях, переривалися городи. А якщо з печі залишалася страва, то вороги перевертали її рогачем.

Найбільше випробування випало на долі дітей. Україна наче розкололася навпіл: одні дорослі ціною власного життя рятували своїх дітей, інші, навпаки, доводили до смерті.

Відомі не поодинокі випадки людоїдства, злочину проти власних дітей. Так, жителька с. Хоминці Помазан Віра вкинула в колодязь свого 3-річного сина. Жителька Анастасівки 18-річна Омельченко Марфа на четвертий день після народження доньки, замотала її в пелюшку й живою закопала в хліві.

На світі буяла весна, а над селами нависла чорна хмара. Діти не бігали, не гралися. На них страшно було дивитися : тонюсінькі ноги, великий живіт,

похилена голова до землі, а лиця майже не видно, зуби самі зверху. Дитина сидить і хитається всім тілом : уперед - назад. І шелестить нескінченна пісня півголосом : «їсти, їсти, їсти...» Не вимагаючи вже ні в кого : ні в батька, ні в матері, а так, у простір - «їсти, їсти, їсти...»

Домашніх тварин у селах уже не було, як не було котів та собак. Горобці й ті з острахом з'являлися на вулицях. Поїли все. Їли живе й неживе, варили шкіряне взуття, тирсу, соломі й полову. На полях ловили хом'яків, кротів, мишей, інших гризунів - усе з'їдали.

1-й вед.:

Вулиці міста теж стали малолюдними. Тільки на базарі та околицях, де в тісних лавках вівся продаж «комерційного» хліба, стояв неймовірний шум.

Величезні маси людей у декілька рядів на цілі квартали, подібно гігантському змію, рухалися, звивалися, кричали, стогнали й плакали. Щоб купити кілограм житнього, пополам із половиною хліба, люди стояли в черзі по декілька днів.

Тисячна черга рухалася повільно: одні сиділи інші лежали в пилюці й багнюці. У них не було сил стояти. Деякі були настільки змученими й висохлими, що нагадували скелети, обтягнуті шкірою, а деякі надзвичайно товстими від голоду, їхні тіла здавалися майже прозорими, очі - ледве помітними щілинами.

До кінця дня в чергах нараховували сотні трупів, а вночі їх підбирали, вантажили. Як дрова, на машини й підводи й вивозили за місто, де скидали в задалегідь викопані ями - котловани й засипали землею.

Хто вони й звідки родом, ніхто не цікавився, та й дізнатися було неможливо, адже в той час у країні паспортизації не існувало, діяли лише довідки з місця проживання, які мали одиниці. Довідок у селах не давали. А без них білетів на поїзд не продавали, і люди йшли в міста пішки за сотні кілометрів.

На станції Ромни з потягів, що рухалися з півдня, викидали мертвих людей. Спочатку їх зносили в багажне приміщення, а коли не лишалося місця, штабелювали під відкритим небом. *«Їх було дуже багато, і так вони лежали мерзлі до самої весни. А вже навесні викопали на місці, де зараз лісоторго-*

вий склад, великі ями і всіх туди завезли не залишивши навіть горбика над ямами.»

1- й чит.:

Свідчення очевидців:

Не знаю, як вижила

Вийшла заміж я на хутір Заворотьків Пустовійтівської сільради. Батьки чоловіка були заможні, трудолюбиві, віруючі. До колгоспу вступати не поспішали. Весною 1933 року прийшли до нас п'ять чоловік односельців і один з району, забрали в нас усе : продукти, меблі, одяг. Я була тоді вагітна, дуже злякалася. Пам'ятаю, залишився один рушник на іконах, і той забрали. Із хати нас виселили, жили ми всі де прийдеться. Молодші брати й сестри мого чоловіка попухли й померли з голоду, а мене спасав чоловік як міг, бо чекали ж дитя. Було, поїде в Ромни, день виїздить і нічого не привезе, сяде біля мене й плаче від безсилля Один Бог знає, як вижила та ще родила й сина.

Заворотько Є. М., 1904 р. н., жителька села Правдюки

2- й чит.:

Нічого страшнішого не пам'ятаю:

У селі була створена бригада із своїх односельчан, які при допомозі погроз примушували записуватись у колгосп. Урожай у 1932 р. був непоганий, доведений план хлібоздачі виконали всі господарі, але план добавлявся ще двічі. Люди здавали останнє, дехто почав приховувати хоч на насіння. Але ходили бригади з односельчан на чолі з представником з району і «викачували» все до зернини, навіть вузлики з квасолею забирали.

Особливо старалися свої. Найстрашніший період був з лютого по червень 1933 року. Люди пухли і вмирали на ходу. Були випадки, що нікому було навіть хоронити померлих, їх звозили підводою і скидали в одну яму. Вимирали цілі сім'ї. Нічого страшнішого не пам'ятаю, як голодовка.

Котляревська А. Я., 1914 р. н., жителька села Басівка

2-й вед.:

Документи закритих раніше архівних спецфондів свідчать, що Й. Сталін та його соратники мали належну інформацію про масову смертність людей від штучного організованого голоду.

Зі спостережень англійського журналіста В. Вільямса, з його репортажу: *«Я бачив на власні очі в совєтській Україні урожайні поля, нива за нивою, покриті незібраним збіжжям, яке було залишене гнити. Були такі райони, де ми могли їхати цілий день між нивами почорнілої пшениці й бачила тільки де-не-де малу оазу, на якій було зібрано жниво. Це тому, що минулої весни так багато хліборобів померло з голоду, а інших вивезли - була відповідь, яку постійно чув... »*

В офіційних документах, доступним ученим, простежуються корені трагедії народу, але про голод нема навіть згадки. Йдеться лише про «продовольчі труднощі», «прорив на господарському фронті», допомогу «від народу» тощо. Приховування правди відбувалося вже тоді.

Голод в Україні - трагедія, про яку ми не можемо й не сміємо мовчати. Мертві не розкажуть нічого про муки голодної смерті. Нам необхідно передати цю страшну правду наступним поколінням.

В німій тиші ведучі запалили свічки і всі присутні хвилиною мовчання вшанували пам'ять жертв сталінського голодомору.